

РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ОСНОВІ КООПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

А. В. Збарська

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Актуальність теми доповіді зумовлена тим, що формування ринкової стратегії розвитку суб'єктів малого підприємництва, які функціонують в умовах непередбачуваності, динамічної невизначеності ринкового середовища, неможливе без поглибленого вивчення теоретичних, методичних і прикладних проблем кооперативних процесів

Постановка проблеми. В останні роки сільське господарство Черкаської області досягло стабільної позитивної динаміки і все більше нарощує виробництво сільськогосподарської продукції.

Значна частина валової продукції аграрного сектора сконцентрована у дрібнотоварному приватному секторі економіки регіону. У 2013 р. ним вироблено картоплі – 97,9 %, овочів – 70,2; плодів і ягід – 91,3; молока – 52,5; яєць – 30,0; м'яса у забійній вазі – 10,0; меду – 94,6 %. Ось чому даний сектор, навіть у такій високо інтенсивній аграрній області, потребує до себе уваги, насамперед під час розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

Метою проведеного дослідження є розробка моделі розвитку суб'єктів малого підприємництва на основі кооперації на прикладі Черкаської області. Її реалізація потребувала вирішення таких взаємопов'язаних задач: визначити рівень розвитку малих форм господарювання на селі, умови їх функціонування; вивчити нормативно-правову документацію, яка регламентує діяльність даного сектору; організаційно-правові форми кооперативних формувань та розробити модель розвитку малого сільськогосподарського підприємництва у конкретних умовах регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Названі проблеми все частіше стають предметом дослідження вітчизняних науковців В. Богдановича [7], Т. Єрмолаєва [1], Н. Малиша [4], А. Третяка [5], С. Чемезова [6], З. Юринця [3] та ін.

Виклад основного матеріалу. Подальше ведення виробництва даною категорією господарств, без залучення у русло цивілізованого дрібнотоварного підприємництва і кооперації може призвести лише до розширення масштабів бідності на селі, скороченню чисельності сільського населення та зниження якості робочої сили. З метою подолання цих негативних тенденцій виникає необхідність у розробці моделі розвитку малого підприємництва на основі кооперації (рис. 1).

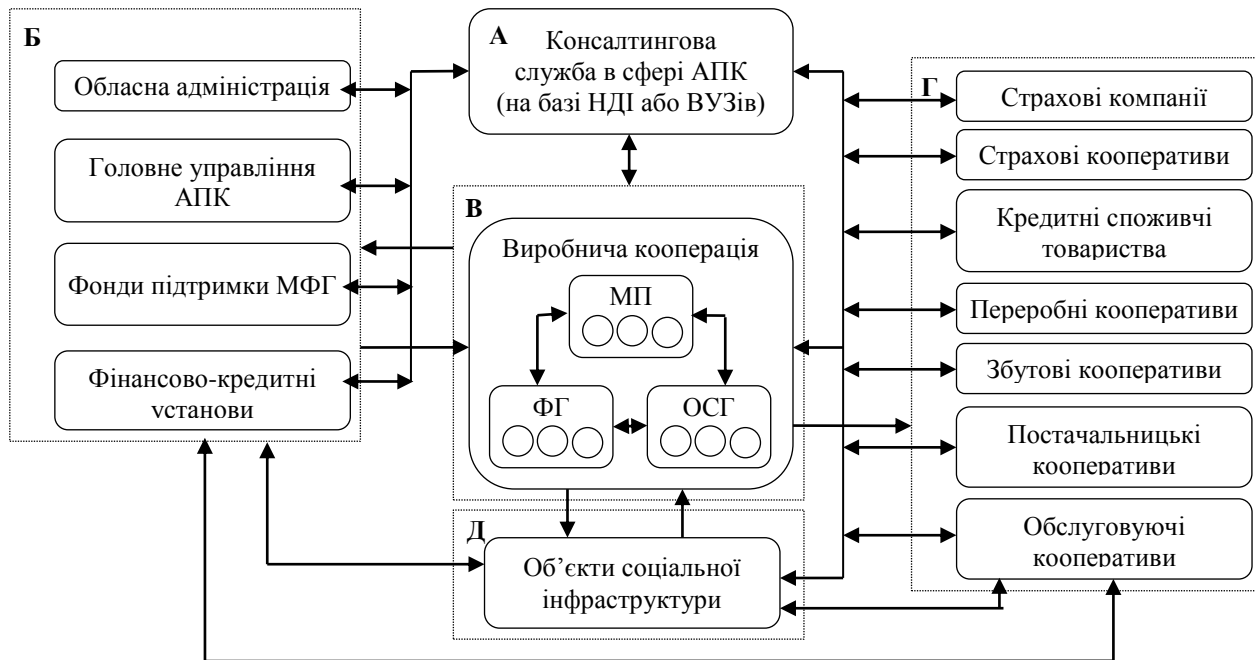

Рис. 1. Модель розвитку суб'єктів малого підприємництва на основі кооперації
Джерело: авторська розробка.

Запропонована модель охоплює всі дрібні форми господарювання і систему зв'язків між ними. Для більш активного розвитку малого підприємництва на селі залучаються фінансово-кредитні інститути, органи і організації підтримки малого аграрного підприємництва, інститути державної влади і організації науково-технічного характеру. Тому розроблена модель з врахуванням усіх вище перелічених вимог має п'ять основних крупних блоків, які для ефективного функціонування знаходяться у постійній взаємодії між собою.

Блок А. Науково-консультаційний блок. Створення і розвиток навчально-методичних центрів передбачається рішенням обласної ради депутатів Черкаської області «Про програму розвитку сільського господарства Черкаської області на 2013–2020 роки» за такими напрямами:

- кваліфіковане надання консультаційної допомоги, в т. ч. при оформленні кредитів, за якими надаються субсидії у відповідності до Українського законодавства;

- методична робота навчально-методичних центрів;

- підготовка фахівців по наданню консультаційної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам;

- моніторинг, маркетинг і публікація матеріалів для розповсюдження досвіду консультаційної допомоги малим формам господарювання;

- інтеграція консультаційної допомоги малим формам господарювання із системою інформаційного забезпечення.

Найбільш оптимальним варіантом нині є створення консультаційно-інформаційного центру на базі аграрного ВУЗу, за принципом існуючих у США «Extension service», які пропонують інформаційно-аналітичні, консалтингово-тренінгові, методичні і професійні освітні послуги.

Блок Б. Блок контролю, координації, регулювання і розвитку. В межах пріоритетного національного (регіонального) проекту в області проводиться активна робота з розвитку малих форм господарювання на селі. З початку 2013 р. майже 3 тис. ОСГ одержали кредити, субсидування, насамперед, на розвиток молочного скотарства за рахунок засобів обласного бюджету. Проводиться робота по створенню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. В 2014 р. їх планується організувати 59. Та виділити на ці цілі майже 89 млн грн.

Тому даний блок представлений органами виконавчої влади, головними управліннями та іншими організаціями підтримки і

розвитку малого підприємництва, фінансово-кредитними інститутами, іншими організаціями, які можуть координувати і регулювати діяльність особистих селянських господарств, сприяти активному розвитку малого підприємництва в АПК області.

Блок В. Виробничий блок. З метою збільшення виробництва продукції сільського господарства з 27 листопада 2009 р. в області діє програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року, а з 22 листопада 2011 р. – обласна цільова програма «Село Черкащини – 2020». Названі нормативні акти сприятимуть особистим селянським і фермерським господарствам у їх розвитку. В межах даних програм уже запущені у Чорнобаївському районі обслуговуючі кооперативи «Мілкодар» та «МолТранс», формуються шість обслуговуючих кооперативів у Монастирищенському районі тощо. За даними Головного управління агропромислового розвитку обласної державної адміністрації на 24.12.2012 р. в області створені та зареєстровані 55 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. За видами діяльності: 13 багатофункціональних, 28 молочарських, 5 з обробітку землі та збирання врожаю, 7 заготівельно-збутових, та 2 переробних.

Протягом 2013 року зазначені кооперативи надали послуг населенню на суму понад 7 млн грн (виробництво круп, олії, борошна, надання послуг з обробітку землі та збирання врожаю, водопостачання, транспортних перевезень тощо). Крім того, заготовили молока 10 тис. тонн на суму 21 млн гривень.

Блок Г. Блок споживчої кооперації. Споживча кооперація – це вид діяльності, що покликаний задовольнити потреби і прагнення людей як споживачів та захистити їхні економічні інтереси. В умовах ринкової економіки споживча кооперація дуже важлива для суспільства, тому в регіоні ведеться системна робота в напрямку її розвитку. В 2010 р. вперше з початку фінансово-економічної кризи було забезпечено позитивну динаміку роздрібного товарообігу. За підсумками I півріччя 2013 року зафіксовано зростання на 11,1 %. Про відновлення роботи споживчої кооперації, свідчить і той факт, що протягом 2010–2012 рр. та I півріччя 2013 р. поновлено роботу 28 магазинів. В цілому, торгівельна мережа області за 2010–2013 рр. збільшилась на 446 об'єктів торгівлі (магазини, кіоски, АЗС), у т. ч. в сільській місцевості на 129. Мережа об'єктів громадського харчування збільшилась на 142 одиниці. Крім того, в області відкрито оптово-роздрібний ринок «Фермерський» у Черкасах, площа якого становить 12,5 тис. кв. м.

Позитивні сторони створення такого ринку наступні: підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва області, контроль за цінами, якість продуктів харчування, наповнення бюджету, посилення конкуренції на споживчому ринку, швидке просування продукції до споживачів, створення нових робочих місць і, як наслідок, підвищення рівня життя населення.

Блок Д. Соціальний блок. З метою розвитку соціальної сфери і інженерної інфраструктури сільських територій, скорочення розриву між містом і селом у рівні забезпечення об'єктами соціальної сфери і інженерної інфраструктури і розширення ринку праці в сільській місцевості у межах обласної цільової програми «Село Черкащини – 2020» виділено спеціальний розділ щодо соціального розвитку села до 2020 р.

Соціальний блок охоплює соціальні потреби членів кожного конкретного кооперативу і сільської території, на якій він розміщений і включає у себе всі об'єкти соціальної інфраструктури, необхідні для нормальної життєдіяльності населення. Включення соціального блоку у модель розвитку малого і сімейного підприємництва дозволяє виявити насущні проблеми кожного сільського соціуму і ефективно їх задовольнити.

Висновки. Таким чином, дана модель охоплює всі сторони взаємовідносин і сфер діяльності малих сільськогосподарських підприємств, що дозволить:

- об'єднати зусилля дрібних товаровиробників і оптимізувати процес виробництва;
- активізувати фінансово-кредитну сферу сектору малого підприємництва в АПК;
- поліпшити облік, контроль, координацію і регулювання діяльності малих і сімейних форм господарювання на селі;
- оптимізувати механізм державної підтримки малого агробізнесу, тим самим збільшити її ефективність;
- впроваджувати інноваційні технології в діяльність малих і сімейних форм господарювання на селі;
- стабілізувати чисельність сільського населення і призупинити вплив працездатного населення із сільської місцевості завдяки створенню додаткових робочих місць;
- стимулювати ділову активність сільського населення;
- підвищити рівень управління сільськими територіями на основі консолідації потреб селян і розвитку самоуправління.

Створення системи кооперації дасть змогу дрібному виробнику отримати державну підтримку і пришвидшить доступ до кредитних

ресурсів. Для цього, окрім вже діючих механізмів державної підтримки (цінового регулювання, виробничих дотацій, субсидій на придбання ресурсів, податкових субсидій, кредитної підтримки, фінансування загальних послуг і програм сільського розвитку), зусилля будуть спрямовуватися на підтримку розвитку малого і середнього підприємництва. Цьому буде сприяти і запропонована нами модель розвитку названого сектора.

Список використаних джерел

1. Ermolieva T., G. Fischer, and H. van Velthuisen (2005). *Livestock Production and Environmental Risks in China: Scenarios to 2030*», FAO/IIASA Research Report, International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria.
2. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року [Електронний ресурс] : Закон України» від 18.10.2005 р. № 2982-IV. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15&test](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2982-15&test).
3. Юринець З. В. Економіко-математичне моделювання у формуванні стратегії державної підтримки сільського господарства в рамках співпраці зі СОТ і ЄС / З. В. Юринець // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19.1 – С. 271–275.
4. Малиш Н. А. Моделювання економічних процесів ринкової економіки [Електронний ресурс] / Н. А. Малиш. – Режим доступу: <http://chitalka.info/n295/>.
5. Третяк А. М. Наукові основи економіки землекористування та землепорядкування [Електронний ресурс] / А. М. Третяк, В. М. Другак. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1631_page_26.html.
6. Чемезов С. М. Инвестиционный механизм АПК региона (на примере Свердловской области) / [С. М. Чемезов, В. С. Мымрин, М. В. Федоров и др.]. – Екатеринбург, 2002. – 132 с.
7. Богданович В. Концептуальні засади розробки динамічної моделі функціонування АПК / В. Богданович, В. Руликівський. – Вісник Нац. акад. держ. управління при Президентові України. – 2005. – № 2. – С. 343–350.
8. Zbarska A. Cooperation as promising way of development of personal subsidiary plots / A. Zbarska // *Ekonomika APK*. – 2013. – № 7. – Р. 87–92.
9. Сільське господарство Черкащини : Статистичний збірник. – Черкаси, 2012. – 249 с.